מערך שיעור

דמויות מופת בקהילה – הרמב"ם במצרים

עוגני השיעור

שכבת גיל: כיתה ה'

ציר מוביל: היכרות עם מדינות אגן הים התיכון

רעיון מרכזי: קהילות יהודיות שישבו בארצות הים התיכון עלו לארץ ישראל מתוך תחושת שייכות וזהות לאומית והתיישבו במרחבים מגוונים, ובכך מימשו את הרעיון הציוני הלכה למעשה.

נושא: דמויות מופת בקהילה - חכמים ומנהיגים מקהילות הים התיכון - דונה גרציה ארצות אגן הים התיכון (פורטוגל, בלגיה, איטליה, טורקיה, טבריה)

מיומנויות:

אוריינות לשונית

אוריינות מידע

חשיבה יצירתית

ערכים וסוגיות לדיון:

מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית - מה המשמעות של "מדינה יהודית" כשיש כל כך הרבה קהילות יהודיות שונות? איך הגיוון הפנימי ביהדות מחזק או מאתגר את הזהות הישראלית ?

אהבת הדעת וחדוות הלמידה - מה אפשר ללמוד מהיסטוריה של קהילות יהודיות שחיו במקומות שונים במשך מאות שנים? איך הידע והחכמה שהן צברו תורמים למדינת ישראל היום?

בין-תחומיות: אומנות, גיאוגרפיה וספרות (פיוטים, שירה, כלי קודש)

מערך השיעור

פתיחה

מטרות: התלמידים יכירו מי היה הרמב"ם ומה עשה.

התלמידים יבינו למה הרמב"ם נחשב אדם מיוחד.

מה עושים?

1. שואלים: מיהו אדם שאתה מעריך? מה הופך מישהו לדמות מופת?
   - כותבים את התשובות על הלוח (למשל: עוזר לאחרים, לומד הרבה, מתחשב, לא מתייאש).
2. אומרים: היום נכיר אדם שחי לפני 800 שנה, אבל הרבה אנשים עד היום אומרים שהוא היה מהאנשים הכי חכמים וטובים בעולם – הרמב"ם.

הסבר המושגים שבשיעור:

חכם / פילוסוף - אדם שחושב לעומק על שאלות חשובות בחיים, למשל: מה נכון ומה טוב? איך צריך להתנהג? איך להבין את העולם?

רופא - אדם שלמד איך לעזור לאנשים כשהם חולים – מרפא בעזרת ידע, טיפול ותרופות.

ספר משנה תורה - ספר חשוב שכתב הרמב"ם, שבו הוא סידר את כל חוקי התורה בצורה ברורה כדי שאנשים יוכלו להבין ולזכור.

דמות מופת - אדם שמתנהג בצורה טובה, מוסרית וחכמה, ואנשים רוצים ללמוד ממנו וללכת בדרכו.

חשיבה מוסרית - היכולת לחשוב מה נכון לעשות, איך לעזור לאחרים ואיך להתנהג ביושר ובצדק כלפי כולם.

למידה פעילה

מטרות: היכרות עם דמותו ופועלו של הרמב"ם. הבנת ערכי המופת שמאפיינים אותה

מה עושים?

שלב א: סיפור חייו בקצרה - מציגים את סיפור חיו של הרמב"ם (נספח 1)

שלב ב: "סולם החסד" – עקרון הנתינה של הרמב"ם

1. מציגים את 8 הדרגות של העזרה לזולת של הרמב"ם (נספח 2)

הגבוהה ביותר: "העזרה הטובה ביותר היא לעזור לאדם לעזור לעצמו – למשל לתת לו עבודה או ללמד אותו מקצוע".

- שואלים: מדוע דרגת העזרה השמינית הכי גבוהה לדעתכם? האם גם אתם עוזרים לפעמים לחברים כך?

2. מחלקים דף עבודה (נספח 3).

מה צריך?

סיפור הרמב"ם (נספח 1)

8 דרגות העזרה (נספח 2)

דף עבודה (נספח 3)

עיבוד וסיכום

מטרה: התלמידים יזהו ערך חשוב ויבחנו איך ליישם אותו בחיי היום-יום.

מה עושים?

1. מה הייתם שואלים את הרמב"ם אם הוא היה בא לבקר בבית הספר שלכם?
2. כתיבה: הרמב"ם – דמות מופת. גם אני רוצה להיות כמוהו!

- הכוונה: מה למדתי על הרמב"ם? באיזה ערך שלו אני רוצה להיות טוב יותר? (לדוגמה: ללמוד ברצינות, לעזור לחברים, להתייחס בכבוד). מה אני מתכוון לעשות השבוע בהשראת הרמב"ם?

להמשך המסע

דף עבודה "הנשר הגדול" (נספח42)

דף עבודה "הרמב"ם: חכם, רופא, אדם" - יכול לשמש להערכה (נספח 5).

צידה לדרך (נספחים)

נספח 1: סיפור חייו של הרמב"ם

הרמב"ם נולד בספרד בשנת 1138 למשפחה משכילה. הוא נדד עם משפחתו בגלל רדיפות, למד הרבה שפות ותחומים. הרמב"ם היה גם רופא, גם חכם בתורה, גם פילוסוף שכתב על מוסר והיגיון. הוא טיפל בעניים ובמחלות קשות. כתב ספרים שהשפיעו על יהודים וערבים כאחד.

נספח 2: דרגות החסד של הרמב"ם

דרגה 1: עוזרים, אבל בלי רצון טוב, אולי אפילו בכעס

דרגה 2: עוזרים, אבל לא עד הסוף - רק חלקית

דרגה 3: עוזרים, אבל רק אם מבקשים עזרה

דרגה 4: עוזרים מעצמם, בלי לחכות שיבקשו

דרגה 5: המקבל יודע ממי קיבל עזרה, אבל העוזר לא יודע למי עזר

דרגה 6: העוזר יודע למי עזר, אבל המקבל לא יודע ממי קיבל

דרגה 7: עוזרים בסוד, אף אחד לא יודע - לא המקבל ולא העוזר

דרגה 8: עוזרים למישהו כך שהוא יוכל לעזור לעצמו בעתיד - מלמדים אותו להסתדר בעצמו

דרגות החסד של הרמב"ם

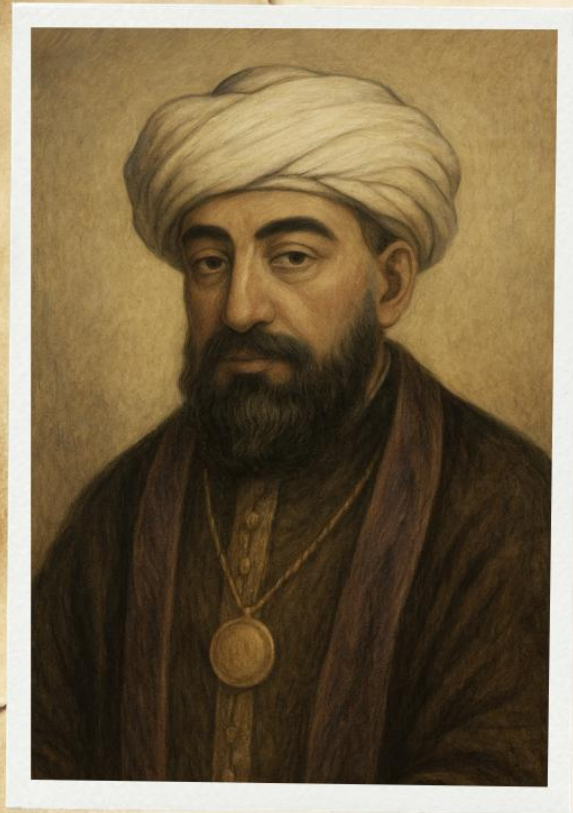

דרגה 1: עוזרים, אבל בלי רצון טוב, אולי אפילו בכעס

דרגה 2: עוזרים, אבל לא עד הסוף - רק חלקית

דרגה 3: עוזרים, אבל רק אם מבקשים עזרה

דרגה 4: עוזרים מעצמם, בלי לחכות שיבקשו

דרגה 5: המקבל יודע ממי קיבל עזרה, אבל העוזר לא יודע למי עזר

דרגה 6: העוזר יודע למי עזר, אבל המקבל לא יודע ממי קיבל

דרגה 7: עוזרים בסוד, אף אחד לא יודע - לא המקבל ולא העוזר

דרגה 8: עוזרים למישהו כך שהוא יוכל לעזור לעצמו בעתיד - מלמדים אותו להסתדר בעצמו

הרמב"ם נולד בספרד בשנת **1138** למשפחה משכילה. הוא נדד עם משפחתו בגלל רדיפות, למד הרבה שפות ותחומים.

הרמב"ם היה גם רופא, גם חכם בתורה, גם פילוסוף שכתב על מוסר והיגיון.

הוא טיפל בעניים ובמחלות קשות.

הוא כתב ספרים שהשפיעו על יהודים וערבים כאחד.

נספח 3: דף עבודה שמונה דרגות של חסד לפי הרמב"ם

קראו את כל הסיפורים הקצרים וכתבו ליד כל אחד את דרגת החסד שמתאימה לו - דרגה 1 היא הנמוכה ביותר, דרגה 8 - הגבוהה ביותר.

1. תמר התקשתה לפתור תרגיל. רק אחרי שביקשה מאורי עזרה, הוא הסביר לה בסבלנות.
2. מאיה התקשתה בקריאה. רוני לא רק הקריאה לה, אלא לימדה אותה לתרגל עד שידעה לקרוא בעצמה.
3. יונתן עזר לתמר להרים את הדברים שנפלו מהקלמר שלה, אבל עשה פרצוף כועס ולחש: "למה תמיד אני"?
4. אלון סידר כיסאות בכיתה אחרי ההפסקה. הוא לא ידע מי ייהנה מזה, אבל עשה זאת ברצון.
5. נועה ראתה את דניאל מחפש מחק. לפני שביקש, היא נתנה לו אחד חדש מהקלמר שלה.
6. מישהו שם פתק עידוד ביומן של איתי: "אתה יכול להצליח!" איתי לא ידע ממי, אבל זה שימח אותו מאוד.
7. בכניסה לכיתה הייתה קופסה ובה עפרונות מחודדים. כל מי ששכח - לקח. אף אחד לא ידע מי הביא אותם.
8. רוני עזרה לשי לסחוב את התיק הכבד מהשער, אבל ברגע שהגיעו לכיתה - הלכה. שי התקשתה להוריד את המעיל לבד.

שם: _____

תאריך: _____

דרגות החסד של הרמב"ם

קראו את כל הסיפורים הקצרים וכתבו ליד כל אחד את דרגת החסד שמתאימה לו -

דרגה 1 היא הנמוכה ביותר, דרגה 8 - הגבוהה ביותר.

דרגה 1: עוזרים, אבל בלי רצון טוב, אולי אפילו בכעס

דרגה 2: עוזרים, אבל לא עד הסוף - רק חלקית

דרגה 3: עוזרים, אבל רק אם מבקשים עזרה

דרגה 4: עוזרים מעצמם, בלי לחכות שיבקשו

דרגה 5: המקבל יודע ממי קיבל עזרה, אבל העוזר לא יודע למי עזר

דרגה 6: העוזר יודע למי עזר, אבל המקבל לא יודע ממי קיבל

דרגה 7: עוזרים בסוד, אף אחד לא יודע - לא המקבל ולא העוזר

דרגה 8: עוזרים למישהו כך שהוא יוכל לעזור לעצמו בעתיד - מלמדים אותו להסתדר בעצמו

תמר התקשתה לפתור תרגיל. רק אחרי שביקשה מאורי עזרה, הוא הסביר לה בסבלנות

מאיה התקשתה בקריאה. רוני לא רק הקריאה לה, אלא לימדה אותה לתרגל עד שידעה לקרוא בעצמה

אלון סידר כיסאות בכיתה אחרי ההפסקה. הוא לא ידע מי "הגה מלה, אבל עשה לאת ברצון.

יונתן עזר לתמר להרים את הדברים שנפלו מהקלמר שלה, אבל עשה פרצוף כועס ולחש: "למה תמיד אני?"

בכניסה לכיתה היתה קופסה ובה עפרונות מחודדים. כל מי ששכח - לקח. אף אחד לא ידע מי הביא אותם.

נעמה ראתה את דניאל מחפש מחק. לפני שביקש, היא נתנה לו אחד מחדש מהקלמר שלה.

רוני עזרה לשי לסחוב את התיק הכבד מהשער, אבל בראש שהיא לכיתה - הלכה. שי התקשתה להוריד את המעיל לבד.

משהו שם פתק עידוד ביומן של אורי: "אתה יכול להצליח!" אורי לא ידע ממי, אבל כה שימח אותו מאוד.

נספח 4: משימת העשרה "הנשר הגדול"

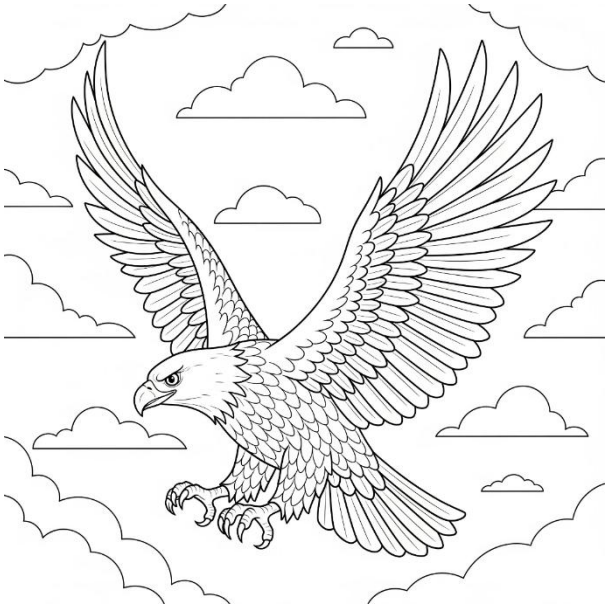

התאימו בין תכונות הנשר לתכונות הרמב"ם.

סכמו: מדוע נקרא הרמב"ם "הנשר הגדול?"

<u>תכונה של הנשר</u>

- עף גבוה מאוד
- רואה למרחקים
- עף לבד, בשקט ובדיוק
- מגן על הקן בגבורה
- סמל למנהיגות ולעוצמה

<u>תכונה של הרמב"ם</u>

- הרמב"ם הבין דברים לעומק וכתב רעיונות חשובים – הייתה לו יכולת לראות את התמונה הרחבה ולחשוב לעתיד.
- הרמב"ם דאג לעם ישראל - כתב ספרים שהגנו על המסורת ושלח תשובות לקהילות בעולם.
- הרמב"ם עבד בצניעות, בלי לחפש כבוד, וכתב בצורה ברורה, שקטה ומדויקת.
- הרמב"ם היה מנהיג רוחני חשוב ורופא מפורסם, והעריכו אותו יהודים ולא יהודים כאחד.
- הרמב"ם הגיע לגדולה בתורה, ברפואה ובפילוסופיה - הוא בלט בתחומים רבים והגיע להישגים מרשימים במיוחד

נספח 4: דף עבודה - הרמב"ם: חכם, רופא, אדם

קטע מידע: מי היה הרמב"ם

הרמב"ם, ושמו המלא רבי משה בן מימון, נולד בשנת 1138 בעיר קורדובה שבספרד. הוא היה אחד האנשים הכי חכמים ומפורסמים בהיסטוריה היהודית וגם בעולם כולו. הוא למד תורה, למד רפואה, מתמטיקה, פילוסופיה ושפות.
מכיוון שבספרד לא הסכימו שיקיימו את הדת שלהם, נאלצה משפחתו לעזוב את ביתה ולעבור לארצות אחרות, עד שהגיעו למצרים. שם הפך הרמב"ם לרופא הראשי של המלך, וגם כתב ספרים חשובים. הוא טיפל באנשים עניים ועשירים ולא ביקש כסף ממי שלא יכול לשלם.
הרמב"ם כתב ספרים חשובים מאוד - גם על חוקי התורה וגם על איך לחשוב בצורה הגיונית ולחיות חיים מוסריים. הוא האמין שהשכלה, חמלה ויושר הם דרכים טובות לשפר את העולם.
אחד הרעיונות הידועים שלו הוא "סולם החסד" - שבו הוא הסביר שכשעוזרים למישהו, הדרך הכי טובה היא ללמד אותו לעזור לעצמו.
הרמב"ם נפטר בשנת 1204, לפני הרבה שנים, אבל עד היום אנשים קוראים את ספריו ולומדים מהם.

<u>ענו על השאלות הבאות:</u>

א. באיזו מדינה נולד הרמב"ם?

ב. לאיזה מקצוע עיקרי פנה כשהיה במצרים?

ג. מה לדעתכם היה חשוב לרמב"ם יותר: כסף או עזרה לאחרים? נמקו.

ד. הרמב"ם כתב שיותר טוב ללמד מישהו לעזור לעצמו מאשר רק לתת לו עזרה. מה לדעתכם הכוונה? האם אתה מסכימים עם זה? תנו דוגמה מחייכם.

ה. קראו שוב את הקטע. איזה ערך מהרמב"ם הייתם רוצים שיהיה גם בכם?

סמנו ✓

עזרה לאחרים סקרנות ולמידה לכבד אחרים

אומץ ענווה

ו. כתבו משפט על מה תעשו השבוע בהשראת הרמב"ם:

אני אנסה השבוע להיות כמו הרמב"ם בכך ש _____